

**ZİYA OSMAN SABA'NIN NEFES ALMAK ADLI ŞİİR KİTABINDA
EKSİLTİ (ELLİPSİS) SANATININ (FİĞÜR) KULLANIMI**

Dr. Safiye AKDENİZ *

ÖZET

Ziya Osman Saba'nın üslubunu belirleyen en önemli özelliklerden biri, eksilti(ellipsis) sanatını eserlerinde oldukça sık kullanmasıdır. Eksilti hem dilbilgisini hem de üslup bilimi (stylistic) yakından ilgilendirmektedir. Bu durum hem Doğu belagati hem de Batı retorığı için geçerlidir. Eksilti kendini cümle düzeyinde, metin düzeyinde, pragmatik düzeyinde ve üslup bilim düzeyinde göstermektedir. Bizi ilgilendiren ve Ziya Osman Saba'nın şiirlerinde ele almaya çalıştığımız cümle düzeyinde eksiltiler ise özneye, ibarede ve fiilde olmak üzere üç biçimde karşımıza çıkmaktadır. Bu üç biçimden şiirlerinde en çok gözlemlediğimiz ise fiil düzeyinde eksiltidir. Fiildeki eksiltinin en önemli işlevi gereksiz tekrarı engelleyerek anlatımda ekonomikliğı sağlamaktır.

Ziya Osman Saba'nın üslubunu belirleyen en önemli özelliğı, şiirlerinde eksilti (ellipsis) sanatından oldukça ustalıkla bir biçimde yararlanmasıdır. Şairin eserlerini bir bütün olarak incelediğimizde, onun "versifikasyon"¹ sanatının temelinde bu özelliğinin bulunduğunu görürüz. Bu yazımızda eksilti sanatı (figürü) teorik olarak ele aldıktan sonra Ziya Osman Saba'nın şiirlerinde bu sanatın nasıl ve ne ölçüde kullanıldığı gösterilmeye ve bu sanatta ısrar edişinin üslubuna kazandırdığı özellikler tespit edilmeye çalışılacaktır. Şairin "Nefes Almak"² adlı kitabı araştırmamıza temel olarak alınmış, ancak üslubun genel niteliğini sergileyebilmek için diğer eserlerindeki eğilim de göz önünde bulundurulmuştur.

Üslubun açık ve anlaşılır olduğu kadar farklı ve alışılmamış bir dile sahip olması gerektiğı başta Aristo olmak üzere bir çok teorisyenin birleştiğı ortak noktalardandır. Bu da pratikte dilin normlaşmış kullanımından yapılan şahsi

* Adnan Menderes Üniv. Fen- Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrt. Üyesi.

**Makalenin yazımı sırasında değerli görüşlerine başvurduğum hocam Prof. Dr. Rıza Filizok'a çok teşekkür ederim.

¹ Mısralaştırma

² Ziya Osman Saba, *Nefes Almak*, Varlık Yay., İstanbul 1962.

sapmalarla sağlanmaktadır. Dili farklı bir biçimde kullanmanın bilinen en eski ve aynı zamanda en güncel yolu retoriğe ait yöntemlerden yararlanmaktır. Retoriğin önemli bir kısmını oluşturan ve üslubun belirleyicisi olan edebi sanatlar, yazarın tasarrufunu yani dil malzemesi karşısında aldığı tavrı ortaya koyar. Yazar edebi sanatlar yardımıyla çok zaman dilin kendisine sunduğu malzemeyi değiştirir. Bütün edebi sanatlar dil normları dışında olan ya bir eklemeyi, ya bir çıkarmayı, ya bir değiştirmeyi, ya da bir birleştirmeyi gerçekleştirme vasıtalarıdır. Dolayısıyla edebi sanatlar, metinde dört temel işlevi yerine getirirler: Ekleme, çıkarma, değiştirme, birleştirme. Sanatçı bunlardan kendi amacına uygun olanları seçerek sanatını gerçekleştirir.

Edebi Sanatların (figures) Temel İşlevleri

1.Ekleme (Adjunction)	2.Çıkarma (Suppression)	3.Değiştirme (Substitution)	4.Birleştirme (Opposition)
	a.Aphaeresis		
	b.Apocope		
	c.Asyndeton		
	d.Brachylogia		
	e.Ellipsis		
	f.Ecthlipsis		
	g.Synaloepha		
	h.Synaeresis		
	i.Syncope		

Yukarıda şematize etmeye çalıştığımız bu dört temel işlevden Ziya Osman Saba'nın üslubunu belirleyen "çıkarma"dır. Dil malzemesinden "çıkarma" işlemini gerçekleştiren edebi sanatlar, aynı düzeye ait değildir. "Çıkarma" işlemi bilindiği gibi ses düzeyinde, kelime düzeyinde, cümle düzeyinde ve metin düzeyinde olabilmektedir. Ses düzeyinde kendini gösteren çıkarmaya dayalı sanatlar, "aphaeresis", "syncope", "apocope", "ecthlipsis", "synaloepha" ve "synaeresis" dir³. Aphaeresis, kelimenin başından, syncope ortasından, apocope ise sonundan seslerin veya hecelerinin düşmesi anlamına gelmektedir. Ecthlipsis, vezin gereği seslerin ihmal edilmesiyle oluşmaktadır. Synaloepha, bir kelimenin sonunda ve diğerinin başında birlikte yer alan iki ünlüden birinin ihmal edilmesine dayanmakta, synaeresis de ise iki hece tek bir heceye indirgenmektedir. Bunlar, Ziya Osman Saba'nın şiirlerinde oldukça az sayıdadır ve üslubu belirleyecek bir nitelikte değildir. Bu sebeple araştırmamızda sözkonusu sanatlar üzerinde değerlendirme yapılmayacaktır. Sese dayalı çıkarma sanatlarının azlığı, sadece Ziya Osman Saba'da değil devrin diğer şairlerinde de görülen bir özelliktir. Bunun temel sebeplerinden biri Türkçenin yeni ve fonetik bir alfabe ile yazılmasıdır. Sözkonusu sanatların ortaya çıkışı ise alfabenin eskiliğiyle yakından ilişkilidir.

³ <http://humanities.byu.edu/rhetoric/Figures/Groupings/of%20Omission.htm>

Aşağıda bir kaç örneğine yer verdiğimiz bu sanatlardan “syncope”u şairin şahsi tasarrufu olmaktan ziyade günlük konuşma dilinin bir özelliği olarak değerlendirebiliriz.

.....
Duymak havayı **bağrında**

(Nefes Almak, N.A., s.5)

.....
Anamın toprağı Eyüpsultan

(İstanbul, N.A., s.13)

.....
Yumruklasan **ğöğsünü** bir boş yankı duyulur.

(Gün Gelir, N.A., s.40)

.....
Kim bilir kaç günü kaldı

Ömrümüzün?

(Kim Bilir, N.A., s.41)

Çıkarmaya dayalı sanatlardan diğer ikisi “**brachylogia**” ve “**asyndeton**” yani “bağlaçsızlık”dır. Cümlelerin yapısıyla ilişkili olan bu sanatlardan brachylogia, kelimeler, asyndeton ise cümlecikler veya kelime grupları arasındaki bağlaçların ihmalî anlamına gelmektedir⁴. Şairin sıkca baş vurduğu bu iki sanat aşağıda da görüleceği üzere şiiirlerde değişik işlevler yüklenmektedir.

İçinde yaşadığı ortamdan kurtulup özlemine duyduğu farklı ülkelere seyahat etmek isteyen şair, aşağıdaki şiirde sözkonusu ülkeleri ard arda sıralayarak hem örnekler sunmakta hem de bağlaç kullanmamak suretiyle bu fikrin onda yaratmış olduğu coşkuyu, heyecanı okuyucuya daha iyi aksettirmektedir. Dolayısıyla bağlaçsızlığın belli bir ruh halinin aktarılmasına hizmet ettiğini söyleyebiliriz.

.....
Okurum pupalarında yazılanları

Adlarını, denizler aşırı limanları:

Liverpool, Oslo, New York, Philedelphia...

.....
Avrupa, Amerika, Asya, Avustralya

Yaşamak, yaşamak ey dünya!

Sana doya doya...

(Denizler Aşırı, N.A., s.16-17)

⁴ Richard A. Lanham, **A Handlist of Rhetorical Terms**, University of California Press, California 1969, s.16.

Artık ebediyete göç etmiş ancak resimlerde kalmış aile yakınlarının konu edildiği “Eski Resimler” başlıklı şiirde de benzer bir biçimde belli bir ruh halinin aktarılmasına veya vurgulanmasına yaradığını görmekteyiz. Aşağıdaki şiirde örneğini gördüğümüz her iki sanatın bir arada kullanılması durumuna başka şiirlerde de rastlamaktayız.

.....
Tanrım mı onları yanına çağırılmış?
O günlerden, o günlerden kimse kalmamış!
Koçyiğit delikanlı, eli yüzü düzgün taze,
Anneanne, anne, amca, hala, dayı, teyze
-Daha baş başa, daha el ele, diz dize-
Bakıp bakıp gülümserler sade,
Taştan heykeller gibi, resimler ötesinde.

(Eski Resimler, N.A., s.45)

İsimleri niteleyerek varlıkları tasvir etmek brachylogianın gözlemlediğimiz bir diğer özelliğidir. İlk şiirde havayı, ikinci şiirde ise çocuğu niteleyen sıfatlar arasındaki bağlaçların ihmal edilmiş olması bu sanatı doğurmuştur.

Nefes almak, içten içe, derin derin,
Taze, ılık, serin,
Duymak **havayı** bağrında.

.....
(Nefes Almak, N.A., s.5)

Sarışın, esmer, çelimsiz, tombul,
Yarın, öbür gün tek odama dolacak.
Kız mı oğlan mı bilir miyim,
Bilir miyim kaç **çocuğum** olacak?

.....
(Yeryüzünde, N.A., s.9)

İfadeye hız ve ritim kazandırmak ise asyndenonun şiirde üstlendiği işlevlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

O mesut, o hayal ülkede,
Yeşillikte, serinlikte, gölgede.
Gene aramızdaymış Ata'm,
Belki annemle babam,
Kardeşim Cahit Sıtkı,
Ah, o yaşamının tadı!
Herkesin eşi, dostu,
Soyu soppu, evladı...

(Hayal Ülke, N.A., s.22)

Bağlaçsızlığı (asyndeton) gözlemlediğimiz bir diğer yer de sık olmamakla birlikte hitaplardır.

.....
Dertliler, hastalar, evde kalmış kızlar,

Bütün bahtsızlar

Mesut olmak vardır,

Varmak yaşamının tadına...

(Mesut Olmak Vardır, N.A., s.11)

Yazımızın asıl konusunu oluşturan eksilti (ellipsis), temel olarak bir gramer figürüdür, bununla birlikte, daha geniş anlamda bir retorik terimdir ve üslup figürleri arasında önemli bir yere sahiptir. Eksilti genel anlamıyla, cümlelerin anlaşılması için zorunlu olmayan bir veya birkaç kelimenin kaldırılmasıdır⁵. “Hava soğuk mu?” cümlesine “-Çok” diye verilen cevap, eksiltidir. Bu eksilti, “-Evet, hava çok soğuktur.” cümlesinin yerine geçen bir cevaptır. Eksilti, cümlelerin mükemmel anlaşılması için gerekli olan bir veya birçok kelimenin kaldırılmasıyla ortaya çıkar. Kaldırılan kelimeler, akıl yürütme yardımıyla dinleyici veya okuyucu (alıcı) tarafından anlaşılır.

Batı retoriğinin önemli ustalarından Fontainer, **eksilti (ellipsis)**yi yapı figürleri (Figures of construction) arasında sayar. Dolaylı anlamaya imkan veren yapı figürlerini:

- a.Ellipsis (eksilti)
- b.Synthese (sentez)
- c.Zeugma (koşku)
- d.Anacoluthie (kavuşturmazlık)

olarak dört gruba ayırır. Fontainer’e göre eksilti, cümlelerin yapısının bütünlüğü için gerekli olan bazı kelimelerin kaldırılmasıdır. Ancak bu eksiltmenin anlam belirsizliğine ve anlam müphemliğine yol açmaması gerekir. Bu durumda “ellipsis” sözü (discours), kısaltma ile- açıklığı yok etmeden- söze kuvvet verme fonksiyonunu yüklenmektedir. Eksilti Fontainer’e göre sözdizimsel (syntactic) ve üslup bilimsel (stylistic) olabilmektedir.²

Batı retoriğine ait bir terim olan “**ellipsis**”in bizim belagatımızdaki karşılığı “**icaz**”dır. Ahmet Cevdet Paşa, Belagat-i Osmaniye’de icazı şu şekilde tanımlamaktadır⁶: “Manâ-yı maksûdu ibâre-i müteârifeden ekall olan ibâre ile edâ eylemek icaz ve andan ekser-i ibâre ile edâ eylemek itnâbdır”. Yani anlatılmak istenen şeyi, onun günlük dildeki normal, basit anlatımından (ibâre-i müteârif) daha

⁵ Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü, TDK Yayını, İstanbul 1948, s.58.

² Fontanier, Pierre **Les Figures du Discours**, Paris: Flammarion, 1968, sayfa 305.

⁶ Ahmet Cevdet Paşa (Haz: Mehmet Çavuşoğlu), Belagat-i Osmaniye, Mimar Sinan Üniversitesi Yayını, İstanbul 1987, s.116.

kısa bir ifade ile anlatmaktır. “İbare-i müteârife”ler günlük dilde kullanılan basit ifadelerdir; bunlarda belagata baş vurulmamıştır. Belagat bilimi, ifadenin tamlığı, uzunluğu, kısaltığı konusunda “ibâre-i müteârife” leri temel birim olarak kabul etmiştir. Belagata göre üç ifade yolu (turuk-ı ifade) vardır: Anlatılmak istenen şey, onun normal anlatımına göre: ya eşit (**müsavat**) ya noksan (**icaz**) ya fazla (**itnab**) kelime ile anlatılır. Halkın, dili iyi kullanan ediplerin bir şeyi normal ifadesi o şeyin anlatımının normal uzunluğu olarak kabul edilmiştir. Bir edip, halkın sözünü “mukteza-yı hâl” gereği yani hale uygun düşecek şekilde uzatıp kısaltmadan kullanırsa buna “**müsavat**” (eşitlik) denir. Edip bu sözü, asıl manasını tam olarak korumak şartıyla kısaltabilirse buna “**icaz**” adı verilir. Bu durumda az sözle, çok anlam ifade edileceğinden ediplerce çok beğenilir, makbuldür. Bu kısaltma anlamı tam ifade etmiyorsa “**İhtisâr-ı muhill**” adını alır ve ediplerce makbul sayılmaz.

İki çeşit icaz vardır:

a. İcaz-ı kasr: Sözü eksik olmadığı halde kısa ve faydalı olmasıdır. Bu sözler kısaltma yapılmadığı halde (yani hazf) geniş bir cümleyle açıklanabilecek kadar anlam yüküldür. Ör.: “Vakit nakittir”, “Azıcık aşım, kaygısız başım”

b. İcaz-ı hazf: Kısaltma yoluyla yapılan icazlardır. Anlaşılır olma şartıyla sözün bir parçasının kaldırılmasıdır. Ör.: “Yandaki eve sor” sözü “Yandaki ev halkına sor” sözünün kısaltılmış şeklidir. Edip sözü “ibare-i mütearefeden daha fazla sözle söylerse ve bu fazlalığın anlama katkısı varsa “**itnab**” adını alır ve ediplerce makbul sayılır. Eğer ilave edilen sözler faydasızsa “**tatvil**” adını alır ve makbul sayılmaz”

Görüldüğü gibi, klasik belagatimizde “eksilti” sanatları “icaz” başlığı altında incelenmektedir. Belagatimizde bu edebi sanatın, dil normu fikrine dayandırıldığı görülmektedir. Ayrıca ifade yani üslup:

- a. Norm üslubu
- b. Ekleme üslubu
- c. Çıkarma üslubu

olarak üç sınıfa ayrılmıştır. Çıkarma üslubu yani “icaz” kendi içinde ikiye ayrılmıştır. Birincisi olan “icaz-ı kasr”, bir kısaltma icazıdır. Veciz sözler, bu gruba dahildir. Bu eksilti türü, anlam bilimini ve üslup bilimini ilgilendirir. İkincisi olan “icaz-ı hazf” gramatikal bir eksiltidir. Bu durumda “icaz”ın hem gramatikal hem üslupbilimsel yönü vardır. Batı retorığı gibi Doğu belagati de eksilti de hem anlam hem dilbilgisini göz önünde bulundurmaktadır.

Günümüzde eksiltili ifadeler:

- a. Ses düzeyinde eksiltiler
 - b. Cümle düzeyinde eksiltiler
 - c. Metin düzeyinde eksiltiler
 - d. Pragmatik düzeyinde eksiltiler
 - e. Üslup bilim düzeyinde eksiltiler
- olmak üzere çeşitli düzeylerde ele alınmaktadır.

Ziya Osman Saba'nın şiirlerinde belirgin bir üslup özelliği olarak karşımıza çıkan asıl eksilti türü "icaz-ı hazf" yani gramatikal "çıkarma"lardır. Bundan dolayı biz bu araştırmamızda kelime, cümle ve metin düzeyinde ortaya çıkan eksiltiler üzerinde duracağız.. Batılı retorik kaynakları da Doğu belagati de cümlelerin bir veya bir kaç ögesinin ihmal edilmesiyle doğan eksilti türünü cümle öğelerini esas alarak sınıflandırmaktadır. "Türkçede Eksiltili Tümceler"⁷ başlıklı makalesinde Oya Külebi de cümle düzeyindeki eksiltileri bu geleneğe uyararak:

- a.Öznede eksilti
- b.Nesnede eksilti
- c.Eylemde eksilti
- d.Edilgen eylemin gerçek öznesinde eksilti
- e.Tamlamalarda eksilti
- f.Yan tümcede eksilti
- g.Tümcenin bütününde eksilti
- h.Yankılama nedeniyle eksilti

şeklinde sekiz grup altında incelemiştir Frederic Wronecki, yapı figürleri içinde ele aldığı eksiltiyi gramatikal yönden:

- a.Özne eksiltisi
- b.İbare eksiltisi
- c.Fiil eksiltisi

olarak sınıflandırmıştır⁸. Bu sınıflandırma daha pratiktir. Külebi'nin sınıflandırması detaylı olduğu halde elverişsizdir, çünkü bu sınıflandırma bütün cümle tiplerini kapsayacak biçimde geliştirilebilecek durumdadır. Bu ise bizi amacımızdan uzaklaştırır. Bu sebeple Frederic Wronecki'nin sınıflandırması kullanılacaktır.

Özne ve ibare eksiltisi, Ziya Osman Saba'nın şiirlerinde fazla kullanılmamıştır. Onun üslubunda belirleyici rol oynayan eksilti biçimi fiil eksiltisidir. Bu sebeple özne ve fiil eksiltisine birkaç örnek verilecek ancak daha çok fiil eksiltisine dair cümleler üzerinde durulacaktır.

a.Özne Eksiltisi:

.....
Kavuşmuş dünyasına herkes, uyumuş uykusunu (**herkes**).
(Şu Güzel Gün, N.A., s.24)

b.İbare Eksiltisi:

.....
Ah o yaşamının tadı!
Herkesin eşi, (**herkesin**) dostu,

⁷ Oya Külebi, "Türkçede Eksilti Tümceleri", Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, c.7/S.1-2/Kasım 1990/s.126-129.

⁸ <http://assoc.wanadoo.fr.wronecki/frederic/figures/figures.htm>.

(Herkesin) soyu soppu, (herkesin) evladı...

(Hayal Ülke, N.A., s.22)

Geçmiş bayramlar, (geçmiş) düğünler

(Eski Resimler, N.A., s.45-46)

Yeryüzüne inmeyen (kuşlar), göklerde öten kuşlar

(Göklerde Öten Kuşlar, S.G., s.71)

c.Fiil Eksiltisi: Eksiltinin en önemli işlevi anlatımda ekonomikliği sağlamaktır. Buna bağlı olarak şair, cümlelerin değişik öğelerinden tasarrufa gidebilir. Buna en uygun öğelerin başında fiiller gelmektedir. Şiirin bütününde veya bir kısmında fiiller ihmal edilerek bu sanat gerçekleştirilir. Bir fiilin işlevinin diğer cümlelerde de devam ettirilmesi zeugmayı doğurur. Zeugma şiirin bütününde kullanılan ortak bir fiilin bazen de sadece bir veya birkaç cümlede kullanılan fiilin ihmali şeklinde gerçekleşmektedir⁹. Aşağıdaki şiirde “büyüyecek”ve “ağladı” fiili tekrarlanmayarak bu türden bir örnek verilmiştir.

.....
Geçecek pembe akşam, altın ışıklı gündüz (geçecek)

Ağaçta filiz (büyüyecek), yuvada kuş (büyüyecek), dallarda çiçek (büyüyecek),

Bizim de aramızda bu çocuk **büyüyecek**

(Artık Günlerimiz, N.A., s.25)

.....
O, düşümde **ağladı**.

Bense uyandıktan sonra(ağladım)

(Düşümde, N.A., s.44)

Aşağıdaki şiirlerde de görüleceği üzere şair, şiirin bütününde ortak bir fiil kullanarak da bu sanatı gerçekleştirebilir. İlk şiirde “geri vermek”, ikinci şiirde ise “olmak” fiilleri tekrarlanmayarak tasarrufa gidilmiştir. Eksiltinin şiirin tamamına hakim oluşu ve tüm cümlelerin bir fiile bağlanması eserde gereksiz tekrar önleyerek bütünlüğü sağlamaktadır. Şairin tasarrufa gittiği kelimenin türü onun şiirlerindeki kelime kadrosunu dolayısıyla sözkonusu kelimenin türünün diğer türdeki kelimelere oranını da doğrudan doğruya etkilemektedir¹⁰.

⁹ Lanham, Op. Cit., s.143

¹⁰ Fatma Çiğdem Uzunay tarafından hazırlanan “Ziya Osman Saba'nın “Nefes Almak” Adlı Şiir Kitabının Lügati”, Aydın 2003 adlı lisans tezinde sözkonusu şiir kitabındaki kelimelerden 609 unun isim, 155inin sıfat, 262sinin ise fiil olduğu ifade edilmektedir. Buna göre isimler mevcut kelimelerin % 53.3 ünü, sıfatlar %13.5 ini, fiiller ise %22.9 unu oluşturmaktadır.

Geri vereceğiz hepsini...
Bunca yıllık vücudumuz; el, kol, ayak,
Öpüştüğümüz dudak;
Yeşilini gözlerimizin, mavisini.

Tepeden tırnağa, kemiğini, derisini,
Kadın, erkek, yaşlı, genç
Er geç,
Bir tabut içinde, hepsini...

(Emanet, N.A., s.34)

Bir deniz kıyısında kursam kulübemi...
İsterim herşeyim denizden yana **olsun**
Çakıl taşları (olsun isterim), şeytan minarelerim (o.i.), yosun (o.i.)
Deniz sesi (o.i.)deniz ufku (o.i.), deniz meltemi (olsun isterim)...

Pırıl pırıl enginlerden geçecek bir gemi (isterim)
Yelkenler, kürekler, bir ömür, kayıklarla,
Kulaçlamak suları (isterim), konuşmak balıklarla (isterim),
Koşmak (isterim) kumlarda yalınayak.

(Deniz Kıyısındaki Kulübe, N.A., s.18-19)

“Geçen Zaman” adlı eserinde yer alan “Bütün Saadetler Mümkündür” başlıklı şiirde ise zeugma isim soylu bir kelimeyle gerçekleştirilmiştir (mümkün+dür). Sözkonusu şiirin aşağıda yer alan ilk bendinin kuruluşunu şu şekilde şematize edebiliriz:

Bütün saadetler **mümkündür**...
Şu kapının açılması (mümkündür),
İçeri girivermen (mümkündür),
Bahar, kuşlar, gündüz.
Ve bütün dünya
Bir an içinde gürültüsüz.

.....
(Bütün Saadetler Mümkündür, G.Z., s.35)

..... Tam cümle
..... isim mısraı
..... isim mısraı
..... isim mısraı
..... isim mısraı
..... sıfat mısraı

Eksiltili cümleler

Bu kuruluş, Ziya Osman Saba'nın şiirlerinde en çok rastlanan kuruluş biçimidir. Şair, tek bir yüklemün etrafına sık sık isimlerden oluşan eksilti cümleleri yerleştirir. Böylece üslubu bir "isim üslubu" haline gelir. Saba'nın şiirlerinde kafiyeli kelimeleri hemen daima isimler ve isim gruplarıdır. Şair, bu şekilde bütün dikkati nesneye ve özneye çeker. Aynı düşünceyle isimleri eksiz, ard arda kullanır. Böylece isimler, dolayısıyla nesne bütün dikkatimizi üzerine çeker. Bunun sonucunda Saba'nın şiiri bir "tasvir şiiri", bir "göz önünde canlandırma şiiri" olur. Şairin bu sonuca ulaşmakta kullandığı çok orjinal bir tekniği vardır: Şiirlerinde oldukça az fiil kullanan şair, - ki bazı şiirleri tamamen fiilsiz eksiltili cümlelerden oluşmuştur- şiirine hareket unsuru verebilmek için de sıfatları kullanır. Bunun sonucunda Saba'nın şiirlerinde üç tip temel eksilti cümlesiyle kurulmuş mısra doğar:

1. isim+isim+isim tipinde isim mısraları

2. Partisip grubu+ isim

3. Sıfat+ isim

örneğin

1. O sabahlar, o geceler

(Çocukluğum, G.Z., s.15)

2. Yabancı perdeler asılmış penceresi

(Misakımilli Sokağı No.37, N.A., s.37)

Döktüğümüz gözyaşı, bölüştüğümüz ekmek.

(Evlilik, S.G., s.87)

Yüzüme vuran ışık, kulağıma gelen ses

(Nefes Almak, N.A., s.7)

Uzakta kalan bahçeler

(Çocukluğum, G.Z., s.15)

3. Elbiseler içindeki vücudunuz

(Evden Çıkmış Ölümler, N.A., s.37)

Yemyeşil mevsimlerde

(Mesut Olmak Vardır, N.A., s.11)

En güzel bir baharda,

Bir uzun yazda.

(Günlerimiz Olacak, S.G., s.95)

Aynı şiir kitabında yer alan "Çocukluğum" başlıklı şiirde de yüklem "isim+dir" şeklinde kullanılmış ve burda "dir" ihmal edilmiştir. Son dördlük için bu durumu şu şekilde formüle edebiliriz: Çocukluğum, bir çekmede unutulmuş, senelerle rengi solmuş bir tek resim(dir.):Özne+ sıfat mısra+sıfat mısra+isim+(dir.)
Eksiltili

Yüklem

Çocukluğum çocukluğum

özne mısra

Uzakta kalan bahçeler

"

O sabahlar, o geceler Gelmez günler çocukluğum	“ Gramatikal tam cümle
Çocukluğum, çocukluğum... Gözümde tüten memleket. Artık bana sonsuz hasret, Sonsuz keder çocukluğum	Özne mısra “ Eksiltili cümle: Tek özne eksiz çift yüklem
Çocukluğum, çocukluğum... Habersiz ölen kardeşim, (Birinci dörtlükle benzer bir kuruluşa sahip) Mezarı bilinmez eşim, Her bir şeyim çocukluğum.	
Çocukluğum, çocukluğum... Bir çekmede unutulmuş, Senelerle rengi solmuş,	Özne mısra Sıfat mısra Sıfat mısra
cümle	Eksiltili yüklemli
Bir tek resim çocukluğum... (Çocukluğum, G.Z., s.15)	Yüklem cümlesi

Tüm bu örneklerden de anlaşılacağı üzere Ziya Osman Saba'nın üslubunda eksilti önemli bir yere sahiptir. Cümle düzeyinde eksiltilere sıkça baş vuran şair, özellikle fiilde eksiltiye gitmektedir. Bu haliyle şiiri daha çok isimlerin kullanıldığı bir “tasvir şiiri” görünümündedir.

KAYNAKÇA

Ahmet Cevdet Paşa (Haz.: Mehmet Çavuşoğlu), **Belagat-i Osmaniye**, Mimar Sinan Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1987.

Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, İstanbul 1948.

FONTANIER, Pierre **Les Figures du Discours**, Paris: Flammarion, 1968.

KÜLEBİ, Oya, “Türkçede Eksilti Tümceleri”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, c.7/S.1-2/Kasım 1990/s.126-129.

LANHAM, Richard A., **A Handlist of Rhetorical Terms**, University of California Press, California 1969.

SABA, Ziya Osman, **Nefes Almak**, Varlık Yayınları, İstanbul 1962.

SABA, Ziya Osman, **Geçen Zaman**, Varlık Yayınları, İstanbul 1961.

UZUNAY, Fatma Çiğdem, **Ziya Osman Saba'nın Nefes Almak Adlı Şiir Kitabının Lügati**, Adnan Menderes Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (Basılmamış Lisans tezi), Aydın 2003..

İnternet siteleri

<http://www.assoc.wanadoo.fr/wronecki/frederic/figures/figures.htm>

<http://www.humanities.byu.edu/rhetoric/Figures/Groupings/of%20Omission.htm>

Kısaltmalar

Haz.:Hazırlayan
N.A.Nefes Almak
Ör.:Örneğin
s.Sayfa
S.G.Sebil ve Güvercinler

ABSTRACT

One of the most important features which determines Ziya Osman Saba's style is his frequent use of the figure of ellipsis in his works. Ellipsis is inter-related with grammar and stylistics. This is valid for both eastern belagat and western rhetoric. Ellipsis reveals itself on the level of sentence, text, pragmatics and stylistic. The ellipses on the level of sentence which we are involved in Ziya Osman Saba's poems are apparent in three different locations in subject, phrase and verb. Among these three we have mostly come face to face with the one which is on the level of verb. The most important function of ellipsis is on verb level is to enable economic narration by preveting unnecessary repetition.